

ΤΟΥ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ ΟΙ ΣΤΡΑΤΕΣ

τεύχ. 60-Νοέμβριος '05

Από τεύχος σε τεύχος

Μια αγκαλιά αλληλεγγύης και φιλίας...

"Κάποτε λένε από τα μέρη της Ανατολής ήταν ένας δάσκαλος. Μίλαγε για αγγέλους και μάγισσες. Για μάραντα και μανουσάκια. Λάτρευε τον ήλιο γιατί έκαιγε, λάτρευε την άνοιξη γιατί μοσχοβολούσε. Δίδασκε την ένωση μέσα από τη γιορτή. Τώρα που ο κόσμος μίκρυνε, κάθε πολιτισμός έχει να επιδείξει τη δική του ταυτότητα. Και εσείς παιδιά του ήλιου και της άνοιξης στην άλλοτε κρύα χώρα του Βορρά, παραμερίζοντας τις ανισότητες που δημιούργησε η ιστορία, αγαπάτε και τραγουδάτε".

Με αυτά τα λόγια άνοιξε το Φεστιβάλ της μεγάλης πανευρωπαϊκής γιορτής των Ποντίων πριν μερικά χρόνια ο Θεσσαλονικιός Αχιλλέας Βασιλειάδης, ένας καλλιτέχνης με σπάνια φωνή. Και έδωσε το έναυσμα να κατακλύσουν την αίθουσα τριάντα χορευτικά συγκροτήματα απ' όλες τις μεριές της Ευρώπης, που με τα λάβαρά τους και το χορό τους απογείωσαν τις ψυχές και κυρίεψαν τις καρδιές και γέμισαν δάκρυα τα μάτια όλων.

Η συνάντηση αυτή των Ποντίων είναι μια ισχυρή ελληνική φλόγα που ανάβει στην καρδιά της Γερμανίας κάθε χρόνο. Γύρω της στέκονται παιδιά και έφηβοι, άγουρα νιάτα απ' όλη την Ευρώπη που δηλώνουν ένα πεισματικό "παρών" σε μια παγκοσμιοποιημένη κουλτούρα. Χορεύουν και τραγουδούν για να ξερκίσουν τη μοναξιά της ξενιτιάς και το φόβο της αλλοτρίωσης. Για να θυμηθούν και να αναπολήσουν την "είκιτι πατρίδα". Να φωλιάσουν σε μια απέραντη αγκαλιά αλληλεγγύης και φιλίας.

"Η μεγαλύτερη επιτυχία της Ομοσπονδίας που ενώνει τους Πόντιους της Ευρώπης είναι ότι μας μαζεύει, μας πολλαπλασιάζει. Η δύναμη της θέλησης και το όραμα της δημιουργίας φουντώνει και ξεσπάει" είπε ο πρόεδρος της Ομοσπονδίας Συλλόγων Ελλήνων Ποντίων στην Ευρώπη κ. Γιώργος Αμαραντίδης και μίλησε για έναν κόσμο όπου οι άνθρωποι θα ζουν ειρηνικά με τα ίδια συναισθήματα, τα ίδια τραγούδια, σε διαφορετικές γλώσσες".

Την παραπάνω είδηση διαβάσαμε σε Αθηναϊκή εφημερίδα και σας τη μεταφέρομε, επειδή συμφωνούμε απόλυτα με τα θέματα που θίγει, παγκοσμιοποίηση, συνάντηση ανθρώπων, ένωση για ειρηνική δημιουργία και ανταλλαγή ιδεών, θέληση και όραμα για τη διατήρηση της πολιτιστικής τους ταυτότητας. Και να προσθέσουμε βέβαια ότι με του Πόντιους έχουμε ξεχωριστούς συναισθηματικούς δεσμούς.

Η Αδελφότητά μας με τις μικρές δυνάμεις που διαθέτει, με μεγάλη όμως θέληση και με τη δική σας συμπαράσταση, προσπαθεί να δημιουργήσει "την απέραντη αγκαλιά αλληλεγγύης και φιλίας" που χρειάζονται τα παιδιά μας, που χρειαζόμαστε και μεις για να πορευτούμε τις κρύες μέρες της καθημερινής μοναξιάς και της αποξένωσης των ανθρώπων που περνάμε. Με τη ζεστασιά που δημιουργούν οι Κρητικές ρίζες της καταγωγής μας και η φιλόξενη διάθεση που έχει πάντα ο Κρητικός.

Αρκάδι η Θυσία

Το βράδυ της 8ης Νοεμβρίου (1866) η καμπάνα κάλεσε για τελευταία φορά τους πιστούς σε συγκέντρωση για την περιφρούρηση της πίστης τους και την απόκτηση της

ελευθερίας τους. Πολεμιστές, γέροι, γυναίκες και παιδιά πλησιάζουν στο θυσιαστήριο του Θεού και μεταλαμβάνουν των Αχράντων Μυστηρίων. Ο ηγούμενος Γαβριήλ για τελευταία φορά τους ενθαρρύνει για του Χριστού την πίστη την αγία και για τη δική τους τη θυσία. Ακόμη και τα παιδιά είχαν καταλάβει ότι ήταν οι τελευταίες στιγμές της ζωής τους. Και κανείς δεν είναι εκείνος που μπορεί να περιγράψει τον ηρωισμό που έδειξαν οι ελεύθεροι πολιορκημένοι της μονής Αρκαδίου. Είχαν νικήσει το θάνατο και αγωνίζονταν για την πίστη τους, τη θρησκεία τους και την πατρίδα τους.

Η ενάτη Νοεμβρίου είχε ξημερώσει πια και η μάχη είχε αρχίσει. Τραντάζει συθέμελα το μοναστήρι από τις κανονιές και η δυτική Πύλη υποχωρεί. Μέσα στη μονή βρυχώνται λέοντες και έξω ωρύνονται τίγρεις. Οι κραυγές των γυναικόπαιδων, ο μεγάλος κρότος των κανονιών και οι άγριοι αλαλαγμοί των Τούρκων συγκλονίζουν την περιοχή. Ο ηγούμενος τρέχει παντού, δίνει οδηγίες και θάρρος και λέει:

-Όσοι ζουν όταν θα μπου οι Τούρκοι να τρέξουν στην πυριτιδαποθήκη στην Καστρινή πόρτα για να δώσουν φωτιά στο μπαρούτι και να θυσιαστούν για να μην πιαστούν ζωντανοί.

Η μάχη συνεχίζεται ανελέητα. Οι Τούρκοι αποκρούονται με μεγάλες απώλειες και οι αμυνόμενοι σκοτώνονται ο ένας μετά από τον άλλο. Η Δασκαλάκινα τρέχει στους σκοτωμένους παίρνει όσα πολεμοφόδια των αμυνομένων εξαντλούνται. Οι Τούρκοι βρίσκουν την ευκαιρία και μπαίνουν στον περίβολο της μονής με αποτέλεσμα να μεταφερθεί εκεί η γιγαντομαχία...

Γυναίκες με παιδιά με γοερές κραυγές τρέχουν έξαλλα προς την πυριτιδαποθήκη για την τελευταία θυσία.

Ένα κορίτσι γυρίζει τρέχοντας στην αυλή και επαναλαμβάνει: "ποιος θέλει να έρθει στο λαγούμι".

Οι Τούρκοι εξακολουθούν να μπαίνουν από παντού, αφού η αντίσταση είχε υποχωρήσει.

Είχε πια βραδιάσει και τα περισσότερα γυναικόπαιδα είχαν συγκεντρωθεί στην πυριτιδαποθήκη. Ο Κωνσταντίνος Γιαμπουδάκης με την πιστόλα στο χέρι είναι έτοιμος, "όσοι θέλουν να βγουν όξω, να βγουν για να μην έχω το κρίμα τους" φωνάζει. Δεν έφυγε κανένας.

Τότε ακριβώς είχαν συγκεντρωθεί εκατοντάδες Τούρκοι στην είσοδο της πυριτιδαποθήκης και προσπαθούσαν να μπου μέσα... περιμένει για λίγα δευτερόλεπτα για να συγκεντρωθούν κι άλλοι Τούρκοι στην είσοδο.

Ο Γιαμπουδάκης κάνει το σταυρό του και σημαδεύει καλά τα βαρέλια με το μπαρούτι και χτυπά.

Μια θεόρατη λάμψη φάνηκε κι ένας τεράστιος κρότος ακούστηκε. Το δράμα είχε συντελεστεί. Πέτρες, κορμιά, κεφάλια, βαρέλια και χώματα βρέθηκαν σ' ένα παράξενο ανακάτωμα όπως τονίζει το λαϊκό τραγούδι:

*και μέσα στον αναβρασμό που ο χάρος εβρουχάτο,
βροντή, σεισμός εγίνηκε κι ο κόσμος άνω κάτω,
φωτιά, καπνός και κτίρια, κορμιά κομματιασμένα
άντρες και γυναικόπαιδα στ' ανέφελ' ανεβαίνα.
Τρόχαλος έγιν' η μονή κι εσείστ' ο Ψηλορείτης
κι αντιλαλούνε τα βουνά κι απ' άκρ' ως άκρ' η Κρήτη.*

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ "ΑΡΚΑΔΙ 2005"

139η Επέτειος του ηρωϊκού ολοκαυτώματος

Προσκαλούμε όλους τους Κρητικούς και τους φίλους της Αδελφότητας να τιμήσουν με την παρουσία τους τις εκδηλώσεις για την επέτειο του ολοκαυτώματος του Αρκαδίου.

Κυριακή 13 Νοεμβρίου 2005

Ιερός Ναός Ευαγγελισμού Ρόδου - Ωρα: 09.30

- Επιμνημόσυνη δέηση χοροστατούντος του Σεβασμιότατου Μητροπολίτη Ρόδου κ. Κύριλλου
- Πανηγυρικός της ημέρας από τον καθηγητή του Πανεπιστημίου Αιγαίου κ. Μανώλη Στεφανάκη.
- Κατάθεση στεφάνου στο Βωμό της Πατρίδας
- Προσφορά καφέ και τσικουδιάς στη στέγη της Αδελφότητας

Σάββατο 26 Νοεμβρίου 2005

Ξενοδοχείο ΦΑΛΗΡΑΚΙ ΜΠΗΤΣ - Ωρα: 21.00

Μεγάλη Κρητική Βραδιά με τους γνωστούς Κρητικούς καλλιτέχνες λυράρη Γιώργο Κατσαμά και λαουτιέρη Σήφη Κατσαμά.

Κρατήσεις στο τηλέφωνο: 22410-85301

* Οι κρατήσεις γίνονται με ευθύνη του Ξενοδοχείου

Κρητική Βραδιά με τους ΚΑΤΣΑΜΑΔΕΣ

"Στην εποχή μας, είναι τόση πλέον η συσσώρευση της πληροφορίας, που η μουσική, δεν αποτελεί εξαίρεση. Μάλιστα, θα έλεγε κανείς, ότι έχει αρχίσει να προβάλλει και η ανάγκη δημιουργίας ενός κώδικα επιλογής, ποιο άκουσμα να ακούσεις, ποιο να προσπεράσεις. Επίσης, είναι γνωστό ότι και η Κρητική Μουσική δεν αποτελεί εξαίρεση... Με το βάρος στη συνείδησή μου, να γράφω και να υπερασπιζομαι πάντα την αλήθεια, νομίζω πως είναι ώρα να πω για την οικογένειά μου, ή ένα τουλάχιστον μέρος της. Ανέκαθεν την γνώρισα μέσα και από τη μουσική... Διδάχτηκα την αυστηρότητα, στη μελωδία και τη δωρικότητα στο παίξιμο... όλοι μαζί (οι Κατσαμάδες) προσπαθούσαν με μοναδικό κριτήριο να κωδικοποιούν και να επιστρέφουν με τρόπο θαυμαστό, διδασκόμενοι και διδάσκοντας ήθος, ευγένεια, τη συνέχεια μιας παράδοσης, με αλήθεια και διάρκεια. Δεν έχουν σπαταληθεί σε πελαγοδρομήσεις τα ξαδέλφια μου. Ήταν αυστηρές και οι παρακαταθήκες που πήραν από τον πατέρα τους.

Έτσι, έκτισαν ένα θαυμαστό μουσικό οικοδόμημα, προσθέτοντας ο ένας στον άλλο, με ένα μουσικό ήθος, ανάλογο του κοινωνικού που επιδεικνύουν... νομίζω ότι το Κατσαμάς στη Μουσική έχει τη σφραγίδα του αυθεντικού, του συνετού, του στέρεου, του ποιοτικού..."

Νέλλη Κατσαμά

Τα σχόλια είναι της δημοσιογράφου Νέλλης Κατσαμά και αναφέρονται στα ξαδέλφια της το Γιώργη Κατσαμά, το Σήφη, το Νικηφόρο και στην τελευταία τους δισκογραφική δουλειά "Στιγμές να σου θυμούμαι".

Εμείς να επικροτήσουμε τα σχόλιά της, μια και τη μουσική των σημαντικών αυτών Κρητικών μουσικών την έχουμε γνωρίσει και μέσα από το Σήφη Κατσαμά. Τον έχουμε ακούσει πολλές φορές και μάλιστα τον περασμένο Μάη συμμετείχε, μαζί με το δικό μας λυράρη το Γιώργη Παραγουιό στον εορτασμό της επετείου της Μάχης της Κρήτης. Πολλές φορές παλιότερα έχει συνεργαστεί και σε άλλες εκδηλώσεις της Αδελφότητας.

Να συμφωνήσουμε ακόμη για το ήθος και την ευγένεια του Κρητικού τα οποία προστιθέμενα στη με αυθεντικότητα υπηρετήση της μουσικής μας δημιουργούν τις υγιείς προϋποθέσεις για τη συνέχιση της παράδοσής μας.

Οι Κατσαμάδες λοιπόν, ο λυράρης Γιώργος Κατσαμάς, ο λαουτιέρης Σήφης Κατσαμάς και οι συνεργάτες τους Μανόλης Βερδινάκης στο λαούτο και Δημήτρης Κολιακουδάκης στην κιθάρα, θα έχουν την ευθύνη της μεγάλης Κρητικής βραδιάς το Σάββατο 26 Νοεμβρίου 2005 με την οποία η Αδελφότητα Κρητών θα κλείσει τις φετινές εκδηλώσεις για την επέτειο του Αρκαδίου.

Είναι μια σπάνια ευκαιρία ν' ακούσει κανείς αυθεντικούς Κρητικούς καλλιτέχνες οι οποίοι έχουν μεγαλώσει με τ' ακούσματα του Μουντάκη, του Σκορδαλού και των άλλων μεγάλων Δασκάλων της μουσικής μας παράδοσης.

Να σημειώσουμε ότι οι Κατσαμάδες κατάγονται από τους Έρφους Μυλοποτάμου Ρεθύμνου και έχουν διαγράψει μια αξιόλογη πορεία στα μουσικά πράγματα του τόπου μας. Ο Σήφης είναι ιδιαίτερα γνωστός και αγαπητός στη Ρόδο, αφού η γυναίκα του είναι Ροδίτισσα, από την Κρεμαστή.

Η καλή παραδοσιακή μουσική λοιπόν το Σάββατο 26 Νοεμβρίου, στο Φαληράκι Μπήτης, το τραγούδι των Κατσαμάδων, καθώς κι ένα προσεκτικά επιλεγμένο Κρητικό μενού δημιουργούν τις προϋποθέσεις, ώστε όσοι αγαπούν την Κρητική παράδοση να περάσουν μια αξέχαστη βραδιά.

Γεράσιμος Σταματογιαννάκης

Ο λυράρης τω μερακλίδω

Έχει δημιουργήσει παράδοση η Αδελφότητα Κρητών Ρόδου με τη βούλησή της να τιμά στις μουσικές βραδιές που δημιουργεί τους παλιούς Κρητικούς καλλιτέχνες που έχουν συμβάλει με τη δημιουργική τους πορεία στην πρόοδο και την εξέλιξη της Κρητικής μουσικής.

Σειρά φέτος έχει ένας σεμνός, ιδιαίτερα αγαπητός λυράρης. Είναι ο Γεράσιμος Σταματογιαννάκης από το Ρέθυμνο, "ο Γεράσιμος τω μερακλίδω", όπως τον αποκαλεί ο καθηγητής Θεόδωρος Ρηγιγιώτης σε συνέντευξη που του έχει πάρει.

Ο Γεράσιμος θα τιμηθεί στην Κρητική βραδιά της 26 Νοεμβρίου 2005 της Αδελφότητας Κρητών.

Γεννημένος στ' Ακούμια Αγίου Βασιλείου τον Αύγουστο του 1931, στα μερακλιδικά Αηβασιλιώτικα χωριά του Ρεθέμνου, ο Γεράσιμος Σταματογιαννάκης εσήκωσε ψηλά το δοξάρι κι έγραψε στην ιστορία της μουσικής παράδοσης μια σελίδα που δε θα σβήσει ποτέ, τουλάχιστον όσο αυτός ο "ψεύτης ντουινιάς, γενή ντουινιάς" βγάνει μερακλήδες.

Τα πρώτα του ακούσματα ήταν οι δίσκοι του γραμμοφώνου του συγχωριανού του Χαρίτου Μαρινάκη που είχε και το μοναδικό γραμμόφωνο στο χωριό.

Την πρώτη του λύρα την κέρδισε βόσκοντας τα βούγια του χωριανού του τού Γιώργη Κουμαντάκη που του την έφτιαξε από ξύλο αχλαδιάς.

Από τους μπαρμπάδες του Νίκο Παπουτσιδάκη και Στέφανο Στεφανάκη έμαθε τις πρώτες του κοντυλιές και σιγά σιγά άρχισε να παίζει σε γάμους και πανηγύρια με τη συνοδεία του Γιάννη Μαρκογιάννη. Συνεργάστηκε επίσης με το Νίκο Μανιά, το Νίκο Καφαντάρη από την Αργυρούπολη, το Γιώργη Χατζηδάκη κ.α.

Το 1957 κυκλοφορεί τον πρώτο του δίσκο "στον ψεύτη κόσμο οι ομορφιές" με μεγάλη επιτυχία. Ακολούθησαν δεκάδες δίσκοι με πολλές συνεργασίες.

"Τότε ήταν άλλα χρόνια - λέει στους φίλους του - θαρρείς πως υπήρχαν μαγνητόφωνα και δασκάλοι για να βοηθούν το λυρατζή; Τίποτα δεν υπήρχε. Μόνο το μεράκι. Παίζαμε για να ομορφαίνουμε τις χαρές των ανθρώπων. Δεν περιμέναμε να ζήσουμε από τη λύρα και το λαούτο. Παίζαμε δυο και τρία βράδια συνέχεια χωρίς να κουραστούμε. Μας συνέπαιρνε αυτή η αθάνατη μαγεία της Κρητικής μουσικής..."

Ο Θανάσης Σκορδαλός τον παρακινεί να φύγει από το χωριό του και να κατέβει στο Ρέθυμνο, όπου θα είχε μεγαλύτερες επαγγελματικές ευκαιρίες. Στο καφεενεδάκι που άνοιξε στην Εθνικής Αντιστάσεως τον συναντούσαν οι φίλοι του και τα γλέντια φούντωναν συχνά. Ο Γεράσιμος ταξίδεψε και στους Κρήτες της διασποράς στο Σικάγο, Νέα Υόρκη, Μόντρεαλ, Χαβάνη, Γερμανία.

Το 1986 ένα πρόβλημα υγείας του στέρησε για τρία χρόνια το παίξιμο της λύρας. "Μα είχα τη δύναμη και το ξεπέρασα και ξανάπιασα ένα βράδυ το δοξάρι στ' Ακούμια για το μεράκι και τους φίλους πάλι, όπως κι όταν ξεκίνησα. Κι ένιωθα και τότε σαν να 'ταν η πρώτη φορά".

Σήμερα ζει στο Ρέθυμνο και παίζει κυρίως για τους φίλους του.

Οι τελευταίες του δισκογραφικές δουλειές είναι το 2001 "Γεράσιμος Σταματογιαννάκης ... συνέχεια" και το 2003 η συμμετοχή του στο δίσκο "μουσικοί θησαυροί του Αιγαίου" του Συλλόγου προς διάδοσιν της εθνικής μουσικής "Σίμων Καράς".

Πηγή:
Ιστοσελίδα www.cretan-music.gr

1 Δεκεμβρίου 1913 - Η Ένωση

Η 1η Δεκεμβρίου 1913, επέτειος της Ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα, είναι μια επέτειος υποβαθμισμένη. Λίγοι θυμούνται και λιγότεροι τιμούν σήμερα την επέτειο ολοκλήρωσης μιας επιδίωξης που εξέφρασε την ψυχή του Κρητικού για αιώνες και αποτέλεσε το μόνιμο στόχο του για δεκαετίες.

Κι όμως είναι μέρα μεγάλης ιστορικής σημασίας για το Νησί μας.

Τη μέρα αυτή, η έπαρση της γαλανόλευκης στο Φιρκά επικύρωσε την Ένωση.

Το φρούριο Φιρκά Χανίων είναι ένας ιστορικός τόπος για την Κρήτη, σύμβολο της ελευθερίας της και της ένωσής της με την Ελλάδα.

Από όλες τις γωνιές του μαρτυρικού Νησιού ξεκίνησαν κι έφτασαν στην ώρα τους, όλοι οι μπαρουτοκαπνισμένοι Καπεταναίοι και Αρχηγοί των ξεσηκωμών, να δώσουν το παρόν στην ιστορική και ιερή αυτή τελετή.

Αξίζει να μεταφέρουμε ένα περιστατικό της μέρας εκείνης.

Πολλοί Πολέμαρχοι το 'χαν τάξιμο από τον καιρό που πολεμούσαν τον Τούρκο, σαν λευτερωθεί η Κρήτη να υψώσουν αυτοί τη σημαία στο Φιρκά. Το τάξιμο των Καπεταναίων είχε σαν αποτέλεσμα να απειληθούν επεισόδια την τελευταία στιγμή της επίσημης τελετής.

Υποχώρησαν στο τέλος όλοι εκτός από δυο πεισματάρηδες γέροι "κουζουλοί" απ' αυτούς που κρατάνε την Κρήτη περήφανη.

Ήθελαν, ο καθένας για πάρτη του να κάμει την έπαρση κι ήσαν ανυποχώρητοι. Το πρόγραμμα όριζε για τη δουλειά αυτή τον βασιλιά Κωνσταντίνο. Δύσκολες στιγμές, εκκρηκτική η κατάσταση που 'χαν δημιουργήσει οι γεροδρυάδες Κρητικοί.

Η διπλωματία του Ελευθέριου Βενιζέλου θριάμβεψε και τη φορά τούτη.

Κάτι ψιθύρισε στ' αυτί του βασιλιά, αυτός με τη σειρά του κάλεσε τους γερο Καπετάνιους κοντά του, τον Χατζή Μιχάλη Γιάνναρη και τον Αναγνώστη Μάντακα, τους έδωσε τη σημαία να τη χαϊδέψουν για λίγο, και να την "ασπασθούν" κι ύστερα διάταξε το Λιμενάρχη Γεώργιο Κουρκούτη, να την υψώσει. Έτσι, μείναν όλοι ευχαριστημένοι.

Τη στιγμή Εκείνη που η Σημαία μας ανέβαινε στον ιστό, οι οραματισμοί που 'χε εκφράσει ο Βενιζέλος στο Θέρισσο, εύρισκαν τη δικαίωση.

Τη στιγμή Εκείνη που η γαλανόλευκη ανέβαινε στον ιστό, οι Αγώνες όλων των αρχηγών, των Καπεταναίων και των Πολεμιστάδων του Νησιού, οι Οραματισμοί του Μανούσου Κούνδουρου και του Ελευθέριου Βενιζέλου εύρισκαν τη Δικαίωση.

(Περιοδικό ΡΙΖΕΣ, Μιχάλη Χουρδάκη - Νίσπιτα - τευχ. 5)

Η Εισαγωγή των παιδιών στα Πανεπιστήμια

Ιδιαίτερη χαρά και ικανοποίηση μας έδωσε η εισαγωγή πολλών Κρητικόπουλων της Ρόδου στα Ανώτατα και Ανώτερα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Η εισαγωγή τους επιβράβευσε τον κόπο που όλα τα παιδιά κατέβαλαν γι' αυτή τους την επιτυχία. Είναι αλήθεια ότι τα παιδιά σήμερα καλούνται να καταβάλουν μεγαλύτερη προσπάθεια απ' ό,τι απαιτούνταν παλιότερα και γιατί ο ανταγωνισμός έχει μεγαλώσει και γιατί ζούμε στην εποχή της εξειδίκευσης.

Η επιτυχία τους ανοίγει έναν καινούργιο δρόμο στη ζωή τους και καλούνται να τον περάσουν με τη δική τους ξεχωριστή προσπάθεια αλλά και τη συμπαράσταση των γονιών τους οι οποίοι όλα τα χρόνια μοχθούν, ώστε να δουν τα παιδιά τους να προοδεύουν.

Η Αδελφότητα Κρητών τα συγχαίρει για την επιτυχία τους και τους εύχεται καλή συνέχεια στις σπουδές τους.

- ΚΑΡΥΔΑΚΗΣ ΖΑΧΑΡΙΑΣ - Βιολογικών Εφαρμογών & Τεχνολογιών Ιωαννίνων.
- ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ - Ιατρικής Αθήνας.
- ΡΑΠΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ - Σχεδ. & Παραγ. Ενδυμάτων Τ.Ε.Ι. Θεσ/νίκης (Κιλκίς).
- ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ - Διοίκησης Επιχειρήσεων Τ.Ε.Ι. Κρήτης (Ηράκλειο).
- ΤΖΑΝΙΔΑΚΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ - Τουριστ. Επιχειρ. Τ.Ε.Ι. Κρήτης (Ηράκλειο).
- ΞΕΠΑΠΑΔΑΚΗ ΕΥΣΤΡΑΤΙΑ - Βιολογίας Θεσσαλονίκης.
- ΣΩΠΑΣΗ ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ - Φιλολογίας Κρήτης (Ρέθυμνο).
- ΤΖΑΓΚΟΥΡΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ - Νομικής Θεσσαλονίκης.
- ΤΑΒΕΡΝΑΡΗ ΚΑΤΕΡΙΝΑ - Κοινωνικής Εργασίας Τ.Ε.Ι. Κρήτης (Ηράκλειο).
- ΚΑΨΩΜΕΝΑΚΗ ΑΝΝΑ - Λογιστικής Τ.Ε.Ι. Καβάλας.
- ΜΩΡΑΪΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ - Μεσογειακών Σπουδών Αιγαίου (Ρόδος).
- ΔΟΥΡΟΥΝΤΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ - Ηλεκτρολογίας Τ.Ε.Ι. Κρήτης (Ηράκλειο).
- ΚΑΛΟΓΕΡΑΚΗΣ ΒΥΡΩΝ-ΚΩΝ/ΝΟΣ - Λογιστικής Τ.Ε.Ι. Κρήτης (Ηράκλειο).
- ΛΕΝΑΚΑΚΗ ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ - Θερμοκ. Καλλιεργ. & Ανθοκομ. Τ.Ε.Ι. Κρήτης (Ηράκλειο)

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Σε περίπτωση που έχει παραληφθεί κάποιο όνομα από τον πίνακα των επιτυχόντων παρακαλούμε όπως τούτο γνωστοποιηθεί στη σύνταξη του περιοδικού (Γιάννης Νιωτάκης, τηλεφ. 22410-20638).

Άρχισαν τα μαθήματα χορών και μουσικής

Από το Σάββατο 1-10-2005 άρχισαν τα μαθήματα παραδοσιακών χορών και των μουσικών οργάνων λύρα, λαούτο και μαντολίνο που λειτουργούν κάθε χρόνο στη στέγη της Αδελφότητας Κρητών Ρόδου.

Φέτος η προσέλευση και στα τμήματα των χορών αλλά και των μουσικών οργάνων ξεπέρασε κάθε προσδοκία γεγονός το οποίο χαροποιεί τους διοργανωτές των δραστηριοτήτων αυτών.

Είναι γνωστό ότι η Αδελφότητα Κρητών Ρόδου επενδύει στις ψυχές των παιδιών αλλά και των μεγάλων έχοντας ως απόθεμα, στο τραπεζοφυλάκιο της, τις ιδέες οι οποίες απαρτίζουν την έννοια της Κρήτης με επίκεντρο πάντοτε τον Άνθρωπο.

Τα μαθήματα ξεκίνησαν με τον αγιασμό που τέλεσε ο ιερέας Βασ. Τσαβαρής με την παρουσία των παιδιών, των γονέων και των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου της Αδελφότητας.

Τα τμήματα χορών για τα παιδιά λειτουργούν κάθε Σάββατο, ενώ αντίστοιχα τα τμήματα

των μεγάλων κάθε Τετάρτη.

Τις υπόλοιπες μέρες η στέγη πλημμυρίζει από τις μουσικές νότες των τμημάτων μουσικής.

Την ευθύνη λειτουργίας των τμημάτων μουσικής έχει ο λυράρης Γιώργος Παραγιοός και των παιδικών τμημάτων χορού η Βαλεντίνα Αλεβιζάκη.

Και μια προτροπή

Μην αμελείτε να φέρνετε τα παιδιά σας στη στέγη της Αδελφότητας.

Η Κρήτη βιώνεται στις καρδιές τους από τη συμμετοχή τους στα τμήματα χορών και μουσικής της Αδελφότητας.

Βιβλία που πήραμε

Ένα καράβι όνειρα... - μαντινάδες

Κυριάκος Καραγιώργης - Κρήτη 2004

Ξεχωρίζει η καινούργια συλλογή μαντινάδων του Κυριάκου Καραγιώργη "Ένα καράβι όνειρα..." μια κι είναι όλες μαστορικά σασμένες. Και το προηγούμενο του πνευματικό δημιούργημα "Μια μαντινάδα - μια ιστορία" το έχουμε πολλές φορές διαβάσει μια κι είναι από τα βιβλία που έχουμε ξεχωρίσει.

Η νέα του ποιητική δουλειά χαρακτηρίζεται από τη σωστή χρήση του δεκαπεντασύλλαβου της Κρητικής λαλιάς, την καθαρότητα των νοημάτων και τη μουσικότητα των στίχων. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο το γεγονός ότι πολλοί γνωστοί λυράρηδες έχουν χρησιμοποιήσει στη δισκογραφία τους μαντινάδες του Κυριάκου Καραγιώργη, όπως οι Μανώλης Αλεξάκης, Νίκος Ζωϊδάκης, Βαγγέλης Πυθαρούλης, Γιώργος Καραγιώργης και άλλοι.

Τα ριζτικά

Επιμέλεια Δ. Ποθουλάκης - έκδοση Κρητικός Τύπος - κρι κρι

Η αξιόλογη έκδοση "Τα ριζτικά" από τον Κρητικό Τύπο είναι συλλογή ριζτικών τραγουδιών τα οποία αποτελούν ένα ξεχωριστό μεγάλο κεφάλαιο της παράδοσής της Κρήτης μας, των δυτικών κυρίως περιοχών.

Περιλαμβάνονται τραγούδια των ξεσηκωμών και των αγώνων της Κρήτης. Η επιμέλεια της έκδοσης ανήκει στο Δημήτρη Ποθουλάκη. Τα ριζτικά που περιλαμβάνονται έχουν ταξινομηθεί, ώστε να είναι εύχρηστα, ενώ οι σελίδες του βιβλίου έχουν φιλοτεχνηθεί με σχέδια από την κρητική παράδοση. Όσοι ενδιαφέρονται να αποκτήσουν την αξιόλογη αυτή έκδοση μπορούν να απευθύνονται στο:

τηλεφ. 210-3303993

e-mail: tokrikri@otenet.gr.

*Ιστορικές αναδρομές - Σητεία 1939 - 1945
(πόλεμος - κατοχή - αντίσταση - απελευθέρωση)
Μανώλης Παπαδάκης - Αθήνα 2005*

Ο Μανώλης Παπαδάκης που γεννήθηκε στην Τουρλωτή Σητείας είναι απόστρατος αξιωματικός της Χωροφυλακής ο οποίος έχει ασχοληθεί με την ιστορία της Κρήτης. Το βιβλίο του "Ιστορικές αναδρομές - Σητεία 1939 - 1945" ένα πολυσέλιδο (606 σελίδες) πόνημα περιλαμβάνει ιστορικά γεγονότα τα οποία σημάδεψαν τη νεότερη ιστορία μας. Η τεκμηρίωση και λεπτομερειακή καταγραφή είναι από τα χαρακτηριστικά του βιβλίου. Πέρα από την ιστορική αξία των γεγονότων, το βιβλίο, περιέχει πολλά λαογραφικά και ηθογραφικά στοιχεία, τα οποία δίνουν μια ιδιαίτερη αξία στο πνευματικό δημιούργημα που με επίπονη προσπάθεια έχει προσφέρει στον τόπο μας.

Ξινόχοντρος 'Ένα παραδοσιακό βιολογικό προϊόν της Κρήτης

*Έκδοση Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών
Εργαστήριο Γαλακτοκομίας*

Η μονογραφία "Ξινόχοντρος" - 'Ένα παραδοσιακό βιολογικό προϊόν της Κρήτης, αποτελεί μια πολύ αξιόλογη εργασία που πραγματοποιήθηκε στο Εργαστήριο Γαλακτοκομίας του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών που έχει Πρόεδρο του το συμπατριώτη μας Καθηγητή κ. Μανώλη Ανυφαντάκη.

Ο κ. Ανυφαντάκης αναφέρει στη συνοδευτική επιστολή του.

"Πιστεύω ότι, αν ο Θεός δεν ήθελε να "ξεχωρίσει" την Κρήτη, τη φύση της, τους ανθρώπους της, τα προϊόντα της, τα όμορφα και τα άσχημά της δεν θα την τοποθετούσε στη μέση της Μεσογείου αλλά θα την ένωνε με κάποια κοντινή της ήπειρο. Υπερβολή; Ίσως. Πιστεύω ακόμη στην ιδιαιτερότητα του φυσικού της περιβάλλοντος, που αποτελούν προϋποθέσεις για τη δημιουργία του διαφορετικού.

'Ένα από τα πολλά διαφορετικά της Κρήτης είναι και τα παραδοσιακά της προϊόντα, μεταξύ των οποίων και τα γαλακτοκομικά. Η Γραβιέρα, η Ξινομυζήθρα και το Πηχτόγαλο είναι προϊόντα πολύ γνωστά στους καταναλωτές και έχουν εγγραφεί ήδη στα μητρώα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως προϊόντα Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης. Πολύ γνωστά είναι επίσης το Κεφαλοτύρι και ο Ανθότυρος της Κρήτης που πρέπει οπωσδήποτε να κατοχυρωθούν και αυτά. Όμως, υπάρχει και ένα ακόμη Κρητικό παραδοσιακό γαλακτοκομικό προϊόν, ο Ξινόχοντρος, που τείνει να ξεχαστεί, με το οποίο όμως μεγάλωσαν πολλές γενεές Κρητών.

Ποιος από τους σημερινούς πενηντάρηδες και άνω δεν θυμάται με νοσταλγία τα παραδοσιακά φαγητά και σούπες που γίνονταν στην Κρήτη με αυτόν; Όμως, δεν καταφέραμε είτε από αμέλεια είτε από νεοπλουτίστικη νοοτροπία να ενσωματώσουμε στη διατροφή των παιδιών μας το πολύτιμο αυτό προϊόν...".

Από διατροφική άποψη ο Ξινόχοντρος είναι τρόφιμο υψηλής ποιότητας καθώς εφοδιάζει τους καταναλωτές του με πρωτεΐνες υψηλής βιολογικής αξίας, υδατάνθρακες, λίπος, ανόργανα άλατα και φυτικές ίνες.

Ο Διακονιάρης

"Μακάριοι οι ελεήμονες" ακουγόταν ο μακαρισμός στ' αυτιά των χωριανών καθώς έβλεπαν το διακονιάρη να πλησιάζει το σπιτικό τους και να τους ζητά ακόμα κι ένα κομματάκι ψωμί! Τους έδινε χαρά και αισθάνονταν όμορφα που θα εκτελούσαν την πράξη της ελεημοσύνης, γι' αυτό, το διακονιάρη τον περιβάλανε με πραγματική αγάπη.

Διακόνευε, ζητούσε ο άνθρωπος που έχει ανάγκη, αλλά και διακονούσε αυτούς που τον βοηθούσαν, όχι υπηρετώντας τους, αλλά απευθύνοντάς τους τον καλό λόγο, τις ευχές που πάντα ο άνθρωπος έχει ανάγκη απ' αυτές.

Μάζευε ο διακονιάρης το μικρόκοσμο κοντά του και τα περίεργα ματάκια παρατηρούσαν έντονα το κάθετι. Άκουγαν το λόγο του, τους συχωρεμούς και τις ευχές του για καλή υγεία της οικογένειάς τους. Και τα ξανάκουγαν και μετά που τελείωνε η ωραία και μεγάλη πράξη της ελεημοσύνης που γινόταν με μια μικρή ιεροτελεστία. Έβλεπαν τη γιαγιά, τη μάνα, τον παππού ή τον πατέρα να βγαίνει έξω, για να βοηθήσει το διακονιάρη, όχι με περιφρόνηση αλλά με βαθιά επίγνωση καθήκοντος. Ανάλογα με την ώρα ακουγόταν η φωνή της νοικοκυράς, που ρώταγε: "Θα καθίσεις να φάμε;" Στο τραπέζι, ένας ακόμα άνθρωπος. Μπορεί και άγνωστος, μα άνθρωπος! Η φιλοξενία χωρίς ανταπόδοση, αλλά από καθαρή και πραγματική αγάπη προς το συνάνθρωπο! Η έκκληση του διακονιάρη "Ξένους ξένιζε, ίνα μην είσαι ξένος εις τον Θεό" έβρισκε την τέλεια ανταπόκρισή της. Πόση αλήθεια, πράγματι, κρύβει η φράση αυτή μια και ταυτίζει τη δική σου προσφορά με την προσφορά του Θεού προς εσένα.

Η Κρήτη, το 'χε μάθει και είχε κάνει βίωμά της τη φιλοξενία αποδεικνύοντας πως ο φιλόξενος Δίας, γεννήθηκε σ' αυτήν. Ο διακονιάρης επομένως στην Κρήτη, όπως αναφέραμε, υπηρετούσε τον καλό λόγο και διακονούνταν έμπρακτα με το λάδι, το ψωμί και το κρασί της μάνας γης. Γύριζε από σπίτι σε σπίτι, για να πει αυτά που ήξερε και να συγκινήσει την αρχόντισσα και νοικοκυρά να του δώσει με την καρδιά της ό,τι είχε γι' αυτόν, συγχρόνως όμως γινόταν και αιτία με την παρουσία του, να μάθουν τα παιδιά την ελεημοσύνη.

Την ελεημοσύνη σ' έναν άνθρωπο που πραγματικά είχε ανάγκη. Γιατί ο διακονιάρης στην Κρήτη τα χρόνια εκείνα, που έβγαине στη γύρα, έβγαине επειδή, πραγματικά ήταν ανίκανος να δουλέψει και είχε ανάγκη να θρέψει ορφανά και να δώσει βοήθεια σε αρρώστους και ανήμπορους δικούς του, χειρότερους απ' αυτόν. Το 'κανε από ανάγκη, το 'κανε με ντροπή, το 'κανε αληθινά και τίμια, κι αυτό τον ανέβαζε στα μάτια του κόσμου έτσι ώστε αν και "επαίτης" να γίνεται δάσκαλος και εργάτης του καλού. Δάσκαλος γιατί μέσω της ανάγκης του, έδινε το μάθημα της αγάπης σ' αυτούς που τον διακονούσαν και εργάτης του καλού, γιατί προσέφερε στους δικούς του, ταπεινώνοντας τον ίδιο τον εαυτό του. Γιατί για τον πραγματικό αναξιοπαθούντα που αναγκάζεται να απλώσει το χέρι είναι πραγματικά κάτι πολύ οδυνηρό και τραγικό. Κι ο διακονιάρης της εποχής εκείνης βοηθιότανε για να βοηθήσει και όχι να ξεγελάσει.

Μαζί με τη δύση του ήλιου κείνων των ημερών χάθηκε κι ο διακονιάρης της αλλοτινής, μακρινής από σήμερα εποχής. Η περιγραφή του μπορεί δύσκολα να μεταφερθεί στις επόμενες γενιές, όμως η έννοια της διακονίας, στην πραγματική της βάση θα πρέπει να καίει μέσα μας έστω σα μια μικρή σπίθα, έτοιμη ν' ανάψει σ' όποια εποχή κι αν ζούμε.

Ακούτε τα Κρητικά Καληνωρίσματα

Η εκπομπή "Κρητικά καληνωρίσματα" συνεχίζεται από το Σεπτέμβριο ανανεωμένη και με καινούργια διάθεση από τους συντελεστές της το Μανώλη Τσιρακάκη και το Γιάννη Νιωτάκη.

Η εκπομπή μεταδίδεται κάθε Σάββατο στις δύο το μεσημέρι από το ραδιόφωνο Λυχνάρι και τις συχνότητες 91,4 και 91,7 των FM.

Όσοι ενδιαφέρονται μπορούν να την ακούσουν και από το Διαδίκτυο και την ιστοσελίδα του σταθμού www.lixnarifm.gr.

Η εκπομπή περιλαμβάνει κρητική μουσική, νέα από την Κρήτη, αθιβολές και μαντινάδες. Από φέτος έχει αποκτήσει αμεσότητα, αφού έχει ξεκινήσει μια σειρά επαφών με πνευματικούς ανθρώπους της Κρήτης, και Κρητικούς καλλιτέχνες οι οποίοι ζωντανά από την εκπομπή απευθύνονται στο κοινό της Ρόδου.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η αποστολή μαντινάδων από φίλους της εκπομπής οι οποίες αναφέρονται σ' ένα διαφορετικό θέμα που δίνεται κάθε φορά από τους συντελεστές της εκπομπής.

Η φρίσσα

Γράφει ο Χαράλαμπος Βουτυράκης

Σεπτέμβριος. Ο πρώτος μήνας του φθινοπώρου, τότε που οι εποχές ήταν ακόμη τέσσερις. Τότε που όπως και σήμερα άνοιγαν τα σχολεία. Τότε, που το Γυμνάσιο ήταν οκτατάξιο με πρώτη τάξη την Τρίτη και τελευταία την ογδόη.

Τότε που οι μαθητές φορούσαν πηλήκια στολισμένα με το πουλί της σοφίας, την κουκουβάγια.

Στην ταινία ανάμεσα στο γείσο του πηληκίου και την κουκουβάγια καρφισωμένα αστεράκια ασημένια ή χρυσά. Τόσα αστεράκια όσα και η τάξη. Πρώτη τάξη, τρία αστεράκια, ογδόη τάξη οκτώ αστεράκια. Σαν αριθμός κυκλοφορίας ας πούμε.

Τα κορίτσια φορούσαν υποχρεωτικά μπλε ποδιές με άσπρο γιακά και άσπρα σοσόνια. Σαν ελληνικές σημαίες, ας πούμε. Μπορούσαν όμως να φορούν διαφορετικά παπούτσια και ζακέτες.

Για όλα τα παιδιά ήταν δύσκολος μήνας ο Σεπτέμβριος όπως και τώρα, αλλά για τα πρωτάκια του Γυμνασίου από τα χωριά δεν ήταν μόνο δύσκολος μήνας ήταν και σκληρός. Γυμνάσιο είχε μόνο στην πόλη. Εκεί έπρεπε να πάνε τα χωριατόπαιδα για να μπορούν να ελπίζουν σ' ένα καλλίτερο αύριο. Από τη μια μέρα στην άλλη, τρυφερά παιδιά, δεκατριών χρονών έφευγαν από το σπίτι τους όπου για έξι χρόνια θα γύριζαν μόνο Χριστούγεννα, Πάσχα και καλοκαίρι. Έφευγαν από τη φροντίδα της μάνας και την προστασία του πατέρα. Με λίγα ρουχαλάκια, λίγα τρόφιμα και βάρκα την ελπίδα, αποχαιρετούσαν το χωριό τους, τα σοκάκια και τους παιδικούς φίλους για να ζήσουν σε ξένο τόπο, σ' ένα δωμάτιο μικρό στην πόλη. Ένα δωμάτιο, κρεβατοκάμερα, σαλόνι, κουζίνα, καθιστικό, "καμαρούλα μια σταλιά τρία επί τρία".

Η τουαλέτα ήταν συχνά υπαίθρια. Από τη μια στιγμή στην άλλη, ολομόναχα. Να κάνουν πράγματα που δεν είχαν κάνει ποτέ τους. Να μαγειρέψουν, να πλύνουν ρούχα, να πάρουν την ευθύνη του εαυτού τους πάνω τους. Από τα δεκατρία τους. Αυτοί ήταν οι "μπεκιάρηδες" και οι "μπεκιάρισσες".

Μπεκιάρης ήταν κι ο φίλος μου ο Γιώργης. Εγώ παιδί της πόλης αυτός από χωριό. Εγώ με τις κάποιες ευκολίες μου, τους γονείς μου, τ' αδέρφια μου. Αυτός ολομόναχος μ' όλες τις δυσκολίες του αλλά η φιλία μας και η ίδια τάξη στο σκολειό μας έκανε αχώριστους.

Κάθε μέρα τ' απόβραδο, μετά το διάβασμα, έφευγα ασυγκράτητος από το σπίτι μου στη Μπόντα, κάτω από το Μπεντενάκι, κι έτρεχα στο δρόμο της δεξαμενής. Εκεί που ήτανε το δωμάτιο του φίλου μου. Η ξύλινη πόρτα, απάνω στο δρόμο, συνήθως ήταν ανοικτή. Μόλις έμπαινες στην πόρτα, αριστερά είχε ένα κασόνι. Πάνω σ' αυτό το "έπιπλο" ήταν απλωμένο νάιλον κι απάνω η γκαζέρα. Στον αριστερό τοίχο το κρεβάτι μονό, σιδερένιο, η κουκέτα.

Στον απέναντι από την πόρτα τοίχο το τραπέζι που εξυπηρετούσε τη δραστηριότητα της σωματικής και πνευματικής διατροφής του Γιώργη. Στο δεξί τοίχο το κασόνι με την κουμπάνια του, τρόφιμα από το χωριό. Τα λιγοστά του ρούχα κρεμασμένα σε καρφιά, στον ίδιο τοίχο. Πίσω από την πόρτα η παρασύρα και το φαράσι και σ' όλους τους τοίχους κολλημένα μακαρούνια στα πιο απίθανα σχήματα, αντί για πίνακες ζωγραφικής. Τα αριστουργήματα αυτά ήταν δημιουργίες του Γιώργη που δοκίμαζε αν ήταν ψημένα τα μακαρούνια. Τα ψημένα κολλούσαν στον τοίχο ενώ τα άψητα πέφτανε κάτω.

- Γειά σου Γιώργη, είντα κάνεις;
- Διαβάζω μισολιά και μαγερεύω.
- Ακόμη δεν εποδιάβασες; Να φύγω λοιπόν.
- Όϊ, μη φύγεις, α δε πομαγερέσω, δε διαβάζω.
- Ε... να σου κάμω μπάρε μου μισολιά παρέα.

Ο Γιώργης εσήκωσε το τσικαλοσκέπασμα και μ' ένα κουτάλι ενεκάτωσε το φαϊ και λέει.

- Είδες είντα 'καμε το πειραχτήρι ο Μανόλης, του φιλόλογου; Πού το 'μαθε πως έχει αλλεργία ο άνθρωπος στη μυρωδιά τση μαντζουράνας;
- Κατέχω 'γω; Ούτε που την είχε χωσμένη κατέχω.
- Ενεσήκωσε τον πίνακα και την ήχωσε από πίσω.
- Ναι αλλά εφάγαμε βρισίδι απού επήγε σύννεφο. "Γουρούνια ήσαстан, γουρούνια είστε και γουρούνια θα μείνετε εφώνιαζε. Προσπαθώ να μάθω στα γουρούνια γράμματα αλλά και τον κόπο μου χάνω και τα γουρούνια ενοχλώ".

Είπαμε και διάφορα άλλα και σηκώθηκα να φύγω. Έφτασα στην πόρτα και περνώντας δίπλα από τη γκαζιέρα ενεσήκωσα το τσικαλοσκέπασμα να δω είντα ψήνει και θωρώ ένα άσπρο ζουμί να βράζει και μέσα να πηδά ένα χρυσόμαυρο πράμα.

- Ωρε Γιώργη, είντα ψήνεις;
- Δεν θωρείς, ρυζόγαλο.
- Καλά και είντα 'ναι ετούτονε το μαύρο πράμα που κάνει μέσα κουλουμούντρες;
- Ε... είχα μια φρίσσα κι εβαρέθηκα να τηνε θωρώ και την επέταξα μέσα στο τσικάλι να βράσει με το ρυζόγαλο.

Έμεινα άφωνος. Δεν τον ρώτησα μέχρι σήμερα πως είναι η γεύση, ρυζόγαλο με φρίσσα.

Όταν ο Θεός έπλασε τον άνθρωπο

Γράφει ο Γιώργος Ψαρολογάκης

Ο Ηλίας ήταν καφετζής στο χωριό, από τους πιο χωρατατζήδες. Δεν έκανε βέβαια πάντα τούτη τη δουλειά. Πριν φτάσει σ' αυτήν είχε περάσει από μερικές άλλες, μα δεν στέριωσε πουθενά ένεκα του ευθύ χαρακτήρα του, της ανυπόταχτης ψυχής του και της καθόλου εκτίμησής του απέναντι στο χρήμα. Παρά τα βέλη που είχε δεχτεί κατά καιρούς, οι περισσότεροι στο χωριό τον εκτιμούσαν και τον σεβόντουσαν για τους αγώνες, για ελευθερία και κοινωνική δικαιοσύνη που είχε κάνει πιο παλιά. Πολλοί πήγαιναν στο καφενείο του, για να πιούν τον καφέ τους, μα οι περισσότεροι απ' αυτούς πήγαιναν και για να κουβεντιάσουν μαζί του, επειδή είχε ένα ιδιαίτερο τρόπο θεώρησης των καταστάσεων - πολιτικών και μη - καθώς και ένα διαφορετικό τρόπο σκέψης για το πώς πρέπει κανείς να αντιμετωπίσει το ένα ή το άλλο ζήτημα.

Ένα πρωινό μπαίνει στο καφενείο του ο Γιάννης - το στριμμένο άντερο - όπως τον έλεγαν, λόγω του δύστροπου χαρακτήρα του και του μονίμως στρυφνού του ύφους. "Κάμε μου ένα καφέ Ηλία" του λέει "μπας και ανεντρανίσω μισολιά, απού να τα πάρει και να τα σηκώσει ο διάολος τα μαϊμούνια, που δε μ' αφήσανε όλη νύχτα να κλείσω τα μάτια μου. Ακούς μωρέ τα διαολοκόπελα να μη πάνε να ησυχάσουνε στα σπίτια ντως, μόνο να γυρίζουνε στων ανθρώπων τσι πόρτες να ογκανίζουμε με τσι γαϊδουροφωνάρες τως. Μα κοντό οι γονέοι ντως θα τ' ανεγογυρέσουνε. Αυτοί κατέχουνε να κάνουνε κοπέλια κι απόκιας τα παραιτούνε σσι πόρτες των ανθρώπων να μη τσ' αφήνουνε σε ησυχία".

Όση ώρα μιλούσε ο Γιάννης, ο Ηλίας τον άκουγε, μα δεν έλεγε τίποτα. Επήγε και του 'καμε τον καφέ τον έβαλε στη φωτιά να βράσει και παρακολουθούσε να μη του χυθεί. Όταν τέλειωσε τον καφέ τον σερβίρει στο χοντρό φλιτζάνι βάνει κι ένα ποτήρι νερό από τη βρύση τα 'βαλε στο δίσκο και του τα πήγε στο τραπέζι που καθότανε, έσυρε μια καρέκλα από το διπλανό τραπέζι κι έκατσε. Σαν να είχε αφήσει την κουβέντα στη μέση, του μίλησε

με τον γνώριμο ήσυχο τόνο της φωνής του, όπως έκανε πάντα ακόμη κι όταν κάποιος σκόπιμα προσπαθούσε να τον προκαλέσει.

"Οντέν έπλασε, απού λές Γιάννη ο Θεός τον άνθρωπο ήκατσε μαθές ύστερα να ξεκουραστεί, να καμαρώσει και τα έργα των χειρών του. Ετσά λοιπόν που παρατηρούσε τον άνθρωπο κάτι δεν του πήγαινε καλά στο μάτι. Κάτι δεν του άρεσε στα σουσούμια του. Εσκέφτοντονε "πως βγήκε ετσά ετούτονε το πλάσμα. Ήχασα μια ολόκληρη μέρα για να σάξω τούτο το σίχαμα; Και όχι άλλο πράμα μόνο τον ήκαμα κιόλας να μου μοιάζει. Είντα 'ναι ετούτονε το κακομοίρικο, μίζερο, φοβιτσιάρικο πράμα. Αυτός τρέμει μωρέ και τον ίσκιο του ακόμη. Εγώ για άλλη αποστολή τον επροόριζα. Ήθελα μαθές να τονε κάμω αρχηγό. Να διαφεντεύει όλα τα άλλα δημιουργήματά μου. Είντα θα τονε κάμω δα. Να τονε ξεκάμω κοντό να ησυχάσει κι αυτός κι εγώ;"

Ήπεσε λοιπόν σε βαθειά συλλογή ο Θεός, να σκέφτεται ανε παίρνει θεραπεία ετούτοσες ο κακορίζκος ο άνθρωπος, ειδ' άλλως και δεν παίρνει να τονε σχολάσει να ξεγνοιάσει. Καπνούς ήβγανε η κεφαλή του από την πολλή τη σκέψη. Μα μια κοπανιά του 'ρθε η ιδέα. "Να του δώσω θέλει του κακορίζκου μισολιά κουζουλάδα να δω είντα θα κάμει. Ή που θα φτιάξει μια δουλειά γη που θα 'ποχαλάσει".

Του 'δωκε λοιπόν μια δόση κουζουλάδας και τονε παρακολουθούσε να δει είντα θα 'ποκάμει. Πραγματικά ήρχιξε ο άνθρωπος ν' αλλάζει προς το καλύτερο. Ήστριβε λοιπόν ο Θεός τσι μουστάκες του ικανοποιημένος από τ' αποτέλεσμα, μα δεν ήτανε ακόμη εκείονά που 'χε στο Νου ντου. "Να του δώσω θέλω μια δόση ακόμη - σκέφτεται - και βλέπουμε".

Μέγας είσαι Κύριε. Είντα 'ναι τούτονα το πράμα. Ήλλαξε ο άνθρωπος τόσονα απού δεν τον αναγνώριζε μπλιό. Μα είντα λεβεντιά ήτανε τούτη; Είντα μεγαλοσύνη, είντα αντριά και θάρρος; "Α γειά σου μωρέ ανθρωπάκο. Ετσά σε 'θελα απού την αρχή" βροντοφώναξε ο Μεγαλοδύναμος, χαϊδεύοντας την κάτασπρη γενειάδα του...

"Φαντάζεσαι τον κόσμο Γιάννη να μην έχει ίχνος κουζουλάδας; Σκέτη κόλαση ήθελε να 'ναι κακομοίρη μου. Μήτε παρέες, μήτε γλέντια, μήτε έρωτες, μήτε καυγάδες... Ε και ποιος ήθελε να ζει σε τέτοιο κόσμο. Πες μου στο Θεό σου. Η αλήθεια 'ναι βέβαια πως σε μας τσι Κρητικούς ήδωσε ο Θεός μισολιά παραπάνω κουζουλάδα μα πιο καλά 'ναι λέω ετσά".

Όση ώρα μιλούσε ο Ηλίας άχνα δεν έβγαζε ο Γιάννης. Περίμενε βέβαια να δει που το πάει. Μα σαν τελείωσε, δίνει μια και σηκώνεται απάνω με τόση βία που χύθηκε ο μισοπιωμένος καφές του.

"Δεν πας μωρέ στο διάτανο; Δε με φτάνει το ξενύχτι απού τράβηξα; Βαλτός είσαι και τουλόγου σου;"

Και το βάνει στα πόδια λες και τον κυνηγούσανε σφήκες...

Με βάρσαμο και αρισμαρή

Ο Γιάννης με το Σταυριανό - "Τα ριζίτικα" - έκδοση Κρητικός Τύπος

Ο Γιάννης με το Σταυριανό είχαν αδερφοσύνη
αδερφοσύνη και φιλιά καθάρια 'μπιστοσύνη
κ' εβάλανε και στοίχημα ο γεις απού τον άλλο
πως όποιος πρωτοπαντρευτεί να μπει τ' αλλού κουμπάρος.

Ήρθεν ο χρόνος κι ο καιρός να παντρευτεί ο Γιάννης
καθίζει κάνει μια γραφή του Σταυριανού τη πέμπει:

"Αδερφοχτέ μου Σταυριανέ να 'ρθεις εις τση χαρές μου
'πάνω 'ς τσ' οχτώ σε δέχομαι για να με στεφανώσεις
το στοίχημα που βάλαμε να 'ρθεις να το πληρώσεις".

Πιάνει διαβάζει ο Σταυριανός το κάλεσμα του Γιάννη
και λέει το τση μάνας του να κάμει το κανίσκι.

- Μάνα, στο γάμο με καλούν και 'πε μου ίντα να πάρω;

- Έπαρε γιε μου πήγαινε, μα συ τον τρόπο σου 'χεις

έπαρε γιε μου πέρδικες, έπαρε γιε μ' αγρίμια,

έπαρε κ' εκατό λαγούς, τρακόσια περιστέργια,

πενήντα σπειρομάτζετα κ' εξήντα μερωμένα

και βάλε κ' εις τη τζέπη σου ένα ψωμί χρυσάφι

και βάλε κ' εις το νώμο σου μιαν ασημένια πέτσα
δώσε τση νύφης το ψωμί και του γαμπρού την πέτσα.

Κυριάκος Καραγιώργης - Ένα καράβι όνειρα...

Με τα φτερά τσ' αγάπης σου πετώ και δε με γνοιάζει
πως κάνει μπόρα δυνατή και ρίχνει και χαλάζι.

Το σ' αγαπώ τα μάθια μου με τρόπο θα στο πούνε,
να μην το καταλάβουνε όσοι μας ε θωρούνε.

Ήθελα να 'μαι ουρανός, σύννεφο να 'ναι εκείνη
όντε τση πω το σ' αγαπώ ψιλή βροχή να γίνει.

(1ο βραβείο σε διαγωνισμό μαντινάδας)

Αθιβολές

Ο Μιχαλιός - Γιώργος Βιτώρος, Κι ο στεναγμός μου σ'αγαπά

Σ' ένα γλέντι, κάποια κοπελιά όλο σκέρτσο και νάζι επίμονα ζητούσε απ' το λυράρη, τον
Μιχαλιό, να της βγάλει μια μαντινάδα.

Σε μια στιγμή που του 'ρθε η έμπνευση άρχισε:

Καλή, 'σαι συ, καλή 'σαι συ, καλή 'σαι, καλή 'σαι...

Οι αντιδράσεις της νέας που γελοχαχάριζε, δεν είχανε τίποτα από τις αντιδράσεις μιας
σεμνής κοπελιάς, πράμα που πείραξε το Μιχαλιό και που τον ανάγκασε στο δεύτερο μέρος
τση μαντινάδας να τηνε ταπεινώσει:

...μα κι από τσι καλύτερες, πολλά καλή δεν είσαι!!!

Νάκλια

Μέλι γάλα - Αριστοφάνη Χουρδάκη, Εύθυμες Κρητικές ιστορίες και ανέκδοτα

Και η κοιλιά με τ' άντερα μαλώνουνε καμιά φορά, αλλά ο Νικήτας με την Ερήνη, ένα
καινούργιο αντρόγυνο, τα περνούσανε μέλι γάλα. Ήτανε το πιο αγαπημένο αντρόγυνο στο
χωριό. Ούτε γκρίνες, ούτε καυγάδες, ούτε μαλώματα. Και μιαν ημέρα ερώτησε το Νικήτα
ένας γείτονας:

- Μα πε μου, μπρε, στο Θεό σου πώς τα καταφέρνετε εσείς και δε γροικάται η άχνα σας;

Λέει: "από 'σταν επαντρευτήκαμε εκάμαμε μια συμφωνία. Ίσαμε το μεσημέρι να κάνει η
γυναίκα ό,τι θέλει κι από 'κεια κι ύστερα να κάνω εγώ ό,τι μου πει!.."